

SON OSMANLI ŞEHZADESİNİN HİKÂYESİ

Romanın ve müzenin fikri ilk 1982 yılında bir aile toplantısında, Şehzade Ali Vâsıb Efendi ile tanıştığımda aklıma geldi. Osmanlı Padişahı V. Murat'ın küçük torunu olan şehzadenin, saltanat sürseydi ve Osmanlı hanedanı Türkiye'de ve iktidarda olsaydı, o yıllarda tahtta olması gerekiyordu. Ama Osmanlı Devleti'nin yıkılışı ve 1923'te Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan sonra Türkiye'ye dönmeye yeni izin alabilmiş olan bu seksenlik adamın derdi, ne taht ne de siyasi iktidardı. Ecdadının altı yüz yıl yönettiği ve ancak yabancı bir pasaportla girebildiği Türkiye'de sürekli kalabilmek istiyordu yalnızca. İskenderiye'de yaşıyor, yazlarını Portekiz'de, Avrupa'nın ve Ortadoğu'nun tahtını ve iktidarını kaybetmiş emekli kral ve prensleriyle ahbaplık edip vakit öldürerek geçiriyordu. (Bana İran Şahı Rıza Pehlevi'nin ilk karısı Fevziye'den neden ayrıldığını anlatmıştı.) Ölümünden sonra oğlu Osman Osmanoğlu tarafından düzenlenip *Bir Şehzadenin Hatıratı, Vatan ve Menfâda Gördüklerim ve İşittiklerim* adıyla 2004'te yayımlanan hatıralarından da anlaşılabilceği gibi, şehzadenin hayatta sürekli derdi parasızlık olmuştu. Geçinebilmek için uzun yıllar İskenderiye'deki Antoniadis Saray ve Müzesi'nin önce bilet kontrolörlüğünü, sonra da müdürlüğünü yapmıştı. "Sarayın idaresi, temizliği ve eşyalarının muhafazasına memur idim," diye gururla yazar hatıralarında. "Gümüşler, kristaller, mobilyalar vesaire uhdemde idi." Aile sofrasında meraklı sorularım üzerine, seksenlik Şehzade, Kral Faruk'un kleptoman olduğunu da anlatmıştı: Kral Faruk Antoniadis Saray ve Müzesi'ni ziyaretinde, çok beğendiği antik bir tabağı kimseye sormadan camekânı açıp yanına alarak Kahire'ye, kendi sarayına götürmüştü. Başka sorularım üzerine Şehzade, Osmanlı Devleti yıkılıp hanedan İs-

Müzenin giriş katı. Yere romanın geliştirip açıkladığı Aristocu Zaman anlayışını, yani bölünemez anları birleştiren çizgiyi simgeleyen zaman spirali işlenmiş. Tıpkı atomlar gibi, şeyler de, merkezdeki bu boşluğun çevresinde; yukarıdaki "Zaman" adlı bu 54 no'lu bölümdeki saatlere doğru uzanıyor. İster sigara izmariti, ister tuzluk olsun, müzede her eşya bize tek tek anları hatırlatarak zamanı mekâna çeviriyor.

tanbul'u terk etmeden önce Ihlamur Kasrı'nda yaşadığını, Galatasaray Lisesi'nden sonra –Atatürk'ün de gittiği– Harbiye'deki Harp Okulu'na devam ettiğini anlatmıştı. Bütün bu yerlerde, ondan kırk elli yıl sonra, ben çocukluğumu geçirmeye başlayacaktım. Gözümün önünde yanık yıkık saraylar, konaklar, çocukluğumu geçirdiğim Nişantaşı'nın eski sokakları ve matematik dersi alan bir şehzade canlanıyordu.

Şehzade, elli yıllık bir sürgünden sonra, Türkiye'ye temelli geri dönme ve para kazanma dertlerine çözüm olacak bir iş aradığını, ama ne yazık ki kimseden yardım görmediğini şikâyetle anlatıyordu. Kimsenin ona yardım etmemesinin temel nedeninin, laik Türkiye Cumhuriyeti'nin gizli servislerinin son Osmanlı Padişahı olabilecek kişinin siyasi bir sembol olmasını engellemek olduğunu anlıyorduk. İhtiyar şehzadenin böyle bir niyeti olmadığını bildiğimiz için, aile sofrasındakilerden biri, Ali Vâsıb Efendi'nin çocukluğunda çok vakit geçirdiği Ihlamur Kasrı'nda müze rehberi olarak belki iş bulabileceğini söyledi. Hem bir müzeye çevrilmiş Ihlamur Kasrı'ndaki hayatı hem de müze-saray yöneticiliğini çok iyi bildiği için, bu iş onun dertlerine mükemmel bir çözüm olmaz mıydı?

Bu öneriyle birlikte, Şehzade dahil sofrada oturan hepimiz bir an Ali Vâsıb Efendi'nin çocukluğunda dinlendiği, ders çalıştığı odaları ziyaretçilere nasıl gezdirebileceğini, hiçbir mizah duygusuna kapılmadan, ciddiyetle hayal ettik. Daha sonra bu hayalleri yeni biçimler bulmak isteyen genç bir romancının iştahıyla kendi başıma geliştirdiğimi de hatırlıyorum: “İşte, efendim,” diyecekti Şehzade, her zamanki aşırı nazik üslubuyla, “burası yetmiş yıl önce benim yaverimle birlikte oturup matematik çalıştığımız odadır!” ve rehberlik ettiği eli biletli müze kalabalığından ayrılacak, müze ziyaretçisinin basabileceği yer ile sergilenen eşyalar arasındaki eski tarz kırmızı kadife kordonlu (tıpkı müzemizin çatı arasındaki gibi) pirinç ayaklıklarla sınırlı çizgisini geçerek çocukluk ve gençliğinde oturduğu masaya oturacak, o zaman aynı kalemler, cetvel, silgi ve kitaplarla nasıl çalışıyorsa taklit edecek ve oturduğu yerden müzesever-

lere “Değerli ziyaretçiler, işte burada böyle matematik çalışırdım efendim,” diye seslenecekti. Tıpkı başkahramanım Kemal gibi insanın rehberi olduğu bir müzenin aynı zamanda bir eşyası olmasının zevklerini ya da insanın yaşamış olduğu bir hayatı, yıllar sonra, bütün eşyalarıyla, bir müzede başkalarına anlatmasının heyecanını ilk böyle hissettim. Bir roman ve müze olarak Masumiyet Müzesi’nin ilk çekirdeği budur! Baştan beri müzeyi ve romanı birlikte düşündüm.